

ÓZBEK KOMPOZITORLARÍNÍN DÓRETIWSHILIGI HÁM OLARDÍN MUZÍKA KÓRKEM ÓNERINDE TUTQAN ORNÍ

Bazarbaeva Ramuza

ÓZMKÓMI NF “Folklor hám etnografiya” kafedrası

“Baqıshılıq hám dástanshılıq” qanıgeligi 1-kurs studenti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11115113>

Annotaciya. *Bul maqalada ózbek kompozitorlar awqamınıń dúziliwi hám kompozitorlar aǵzaların tastıqlanıwı jánede milliy mádeniyatda muzikanıń joqarı sezimleri, zawıqlı ideyalar álemin ashıp beriwı. Adamlardı ruwxıy tárepten bay, sap bárkámal etiwı haqqında sóz etiledi.*

Gilt sózleri: *Ózbek kompozitori, atqarıwshılar, qosıqshı, sazende, insaniy pazıylet, ruwxıy, etika, poeziya, muzıka, festival, simfonik.*

UZBEK COMPOSERS HAVE A PLACE IN THE ART OF MUSIC

Abstract. *This article discusses the creation of the Union of Composers of Uzbekistan and the swimming of its members, as well as the high musical sense of national culture and the world of interesting ideas. It is said that it makes people spiritually rich and pure.*

Key words: *Uzbek composers, performers, singers, musicians, human qualities, spirituality, morality, poetry, music, festivals, symphonies.*

УЗБЕКСКИМ КОМПОЗИТОРАМ ЕСТЬ МЕСТО В МУЗЫКАЛЬНОМ ИСКУССТВЕ

Аннотация. *В данной статье рассматривается создание Союза композиторов Узбекистана и плавание его членов, а также высокое музыкальное чувство национальной культуры и мир интересных идей. Говорят, что он делает людей духовно богатыми и чистыми.*

Ключевые слова: *узбекские композиторы, исполнители, певцы, музыканты, человеческие качества, духовность, нравственность, поэзия, музыка, фестивали, симфонии.*

Xalqımızdın ruwxıy dárejesin asırıw, jas áwlattı joqarı insaniy ideyalar, ana watanǵa mehir hám sadıqlıq ruwxında tárbiyalaw, milliy hám ulıwma insaniyılıq qádiriyatlar tiykarında kámal taptırıwda muzıka kórkem óneriniń ornı hám áhmiyeti kútá úlken bolıp tabıladı.

Bay muzıka miyraslarımızdı saqlap-asraw hám rawajlandırıw, sol jóneliste iskerlik kórsetip atırǵan dóretywshilik shólkem hám jámáátler, kompozitor hám bastakarlar, qosıqshı hám sazendeler, jas atqarıwshılar iskerligin muwapıqlastırıw, olardıń uqıp hám sheberligin ámelge

asiriv, zárúr materiallıq hám ruwxıy járdem beriw, tarawdıń wákilleri ortasında nátiyjeli dóretiwshilik ortalıq shólkemlestiriw boyınsha kóplegen zárúrli wazıypalar óz sheshimin kútip atrı.[1]

Ózbek muzıka kórkem óneri ásirler dawamında ózbek xalqı tárepinen ullı ruwxıy qádiriyat retinde saqlanıw kelingeni. Ol jıllar dawamında awızsha usılda qáliplesip, rawajlanıp kelgen; xalıq arasında ájayıp kompozitorlar, atqarıwshılar jetisip shıqqan. Ózbek muzıka dóretiwshiligi tiykarınan kompozitorlıq usılında qáliplesip kelgen. Házirgi dáwirge kelip, ózbek muzıka kórkem ónerinde Evropa muzıka teoriyasına tiykarlangan kompozitorlıq usılı da keń rawajlandı jáne bul usılda ózbek kompozitorı da kóplegen muzıka dúrdanaları jaratılmaqta.

Kompozitorlardıń tiykarǵı dóretiwshilik dáreǵi bul xalıq muzıkası bolıp tabıladı. Ózbek kompozitorları áne sol sheksiz derekten paydalanıp muzıka kórkem óneriniń túrli janrlarında dóretiwshilik qılıp kelmekte.

Milliy ruwxıylıǵımız rawajlanıwında muzıka da zárúrli orın tutadı. Milliy muzıka kórkem óneriniń eń áyyemgi hám usınıń menen birge, xalıq toparına keń tarqalǵan, onıń turmısına tereń sińip ketken tarawlardan biri bolıp tabıladı. Muzıka da real haqıyqatlıqtı sáwlelendiredi.

Atap aytqanda, milliy mádeniyatda muzıka joqarı sezimler, zawıqlı ideyalar álemin ashıp beredi. Adamlardı ruwxıy tárepten bay, sap barksamal etedi.

Bala ele qolına qálem uslawdı, oqıp jazıwdı bilmegen waqıttanaq muzıkanı seze aladı.

Kóbinese sol dáslepki tásirler muzıkaǵa bolǵan munasábetlerdiń qáliplesiwine tásir etedi.

Sol sebepli ulıwma tálim mekteplerin reformalawdıń tiykarǵı baǵdarlarında muzıka tálimine de itibar berilgen. Muzıka, áwele, balalardıń ishki-sezimlerin biyimlestiredi. Muzıka dóretpelerin seziw sıyaqlı olarda kóplegen insaniy pazıyletlerdi oyatadı. Álbette, insaniy pazıyletlerdi kámal taptırıwda ádebiyat, tariyx, sport hám basqa tarawlar úlken orın tutadı.

Sonlıqtan, poeziya hám muzıka mudamı birge jasaydı. Tábiyat sezimleri astında tuwıladı, jánede, baqsha hám mektepte qáliplesip baradı. Muzıka sabaqları oqıwshılardı tek ǵana gózzalıq tárepten emes, bálki keń mániste ruwxıy - etikalıq tárepten de tárbiyalaydı. Áwladan - áwladqa ótip kiyatırǵan, ne bir zamanlar qıyınshılıǵına shıdam berip, xalıqtıń arzıw - ármanları, oy - umtısların jámlegen nama - qosıqlarımız barlıq túrdegi mektepler, pedagogika institutları programmalarınan keńlew jay alsa jaqsı bolar edi. Dáwirmizdiń záberdes jazıwshısı, dúniyaǵa belgili jazıwshısı Chingiz Aytmatov «Kúnde» romanında jazadı: «ómir, ólim, muxabbat, zawıq hám yosh hámnesin muzıka arqalı aytıladı, biz muzıka jardeminde eń joqarı shoqqıǵa erisemiz, bul shoqqı ushın oy órisiniń rawajlangan zamanlardan bashlap, pútkil tariyxımız dawamında gúresgenbiz, biraq oǵan muzıka arqalı eriskenbiz».

Kompozitorlar tárepinen dóretilgen muzıka gáziyneleri, har sikunda - tárbiyada, meynette, sociyal múnásebette belgili dárejede óz paydasın taptı. Joqarı kásiplik tayarlıqqa iye bolğan dóretywshiler tárepinen dórelgen balalar shıǵarmaları átirapdaǵı hádiyselerdi gozzallıqtı túsiniwge hám qádirlawge uyreledi, názik talǵam hám húr pikir menen qurallandıradı, ruwxıy álemdi keńeytiredi.

Ózbekstan Kompozitorlar awqamı Ózbekstan Xalıq Komissarlari sovetiniń 1938 jıl № 203-r sheshimine qaray shólkemlesken. Respublikada iskerlik kórsetip atırǵan kompozitor hám muzıkashunoslardı ideologik hám dóretywshilik birlestiriw maqsetinde Ózbekstan xalıq artisti, ataqlı kompozitor hám dirijyor Tolibjon Sodiqovga awqamdı dúziw ushın rásmiy kepillik berildi.

Respublika húkimetiniń xalıq Komissarlari 1940 jıl 21 fevral № 258 - sheshimine qaray Ózbekstan kompozitorlar awqamı 1 sezini 1941 jıl oktyabr ayında ótkeriw belgilendi hám de aǵzaları tastıyqlandı: Tolibjon Sodiqov—rais, Muxtor Ashrafiy - baslıq orınbasarı, Karim Abdullayev - juwapker xatker, Toxtasin Jalilov, Yunus Rajabiy, Nikolay Mironov, Aleksey Kozlovskiy, Yelena Romanovskaya, Mutal Burhonov, Viktor Uspenskiy, Sharif Ramazonov, Imomjon Ikromov, Matyusup Xarratovlar - komissiya aǵzaları etip saylandı. K. Abdullayev óz arzasına kóre juwapker xatker wazıypasınan azat etilgennen keyin, ornına muzıkashunas YE. YE. Romanovskaya saylandı.

Házirgi kúnde awqamniń 120 dan artıq aǵzası bar. Ózbekstan Kompozitorlar awqamı muzikalıq janrlar boyınsha túrli dóretywshilik iskerlik júrgizip kelmekte: bular - “Jaslar menen islew”, “Estrada muzıkası”, “Muzıkashunoslik”, “Saqla dóretpeleri”, “Balalar muzıkası”, “Ǵalabalıq janrlar”, “Simfonik hám kamer muzıkası”, “Áskeriy patriotlik”, “Dástúriy muzıka”, “Kompozitor -aranjirovkashılar” atamaları bolıp tabıladı.

Awqamniń Samarqand, Buxara, Qashqadarıya, Fergana wálayatları, Qaraqalpaqstan Respublikasında bólimleri bar.

Ózbekstan kompozitorları awqamına 1995 jıldan berli kompozitor Rustam Abdullayev bassılıq etip kelmekte.

Ózbekstan kompozitorları awqamı aǵzaları Ǵárezsizlik, Nawrız ulıwma xalıqlıq bayramlarında, mámleket kólemindegi ilajlarda, Respublika muzıka festivalları hám tańlawlarında ózleriniń dóretpeleri menen qatnasıw hám shólkemlestiriw máselelerde de aktiv qatnasıp kelmekte. Buǵan misal retinde: “Sharq taronalari” Xalıq aralıq muzıka festivalı, Xalıq aralıq simfonik muzıka festivalı - I-IV, “Davir sadolari-I, II, III” hám taǵı basqalardı atap ótsek boladı.

REFERENCES

1. «O‘zbekiston kompozitorlari va bastakorlari uyushmasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3212-son Qarori Toshkent sh., 2017-yil 15-avgust, lex.uz
2. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – С. 27-32.
3. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – С. 42-47.
4. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 65-69.
5. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIORNMENT.
6. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 65-69.
7. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
8. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
9. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 74-78.
10. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – T. 3. – №. 09. – С. 282-284.
11. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – С. 149-152.

12. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
13. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
14. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
15. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
16. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
17. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
18. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
19. Tajimuratova S. CONCEPT OF FURTHER DEVELOPMENT OF NATIONAL CULTURE IN UZBEKISTAN //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 251-254.